

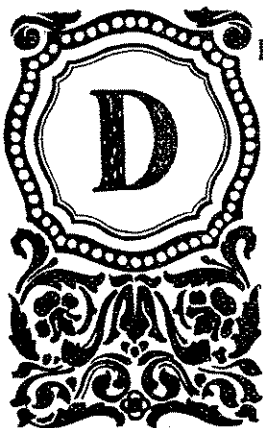

LA GLORIOSA

(DEL VELL REUS)

Visió d'un marrec de dotze anys.

II

E Reus, els més impacients, com En Benavent, En Morlius, N'Antoni Soler i En Tomàs Lletget i molts altres, es traslladaren a Tarragona, i en havent presenciat allí el pronunciament, varen tornar tot seguit i van proclamar la Revolució. Immediatament va formar la Junta Revolucionària que integraren alguns dels mentats i En Güell i Mercader i altres persones més o menys notables entre els partidaris acèrrims de aquell moviment. La Junta va assumir el comandament civil, posant-se al lloc de l'Ajuntament caigut i desaparegut amb el vell regisme, deixant a la ciutat orfe de govern, puix el general Macias, que teníem de Governador militar, desorientat per manca d'ordres d'uns o altres, restava indecís i temerós de comprometre's i va tancar la tropa a la caserna. I aquesta actitud va durar cosa de tres dies, durant els quals, les turbes van ensenyorir-se de Reus, cometent tota mena de tropelies, puix res podia deturar-les, ja que la Junta, mancada de força, no podia fer més que lamentar-se de que el moviment generós de la Revolució vingués, de bon principi, tacat amb atropells i vessament de sang.

Les víctimes varen ésser alguns individus del caigut Ajuntament i altres persones titllades d'amigues de la situació política passada, així com també alguns fabricants i comerciants, per rancúnies i venjances. Durant aquells dos o tres dies, tristos pels aconeximents i per l'ambient, puix eren plujosos, amb pluja menuda i persistent, Reus oferia un aspecte aclaparador. A mi

no em deixaren moure de casa, però en el nostre balcó tenia com una llotja de primer pis, i, d'ell estant, vaig poguer veure com, a Casa la Vila, eren tirats de dalt a baix el retrat de la Reina i els atributs reials i cremats al bell mig de la plaça, mentre, segons es digué, eren trets de les golfes, on els *madurs* els havien desat, l'espasa i els trofeus que En Prim havia portat de l'Àfrica, i posats en lloc d'honor.

De robos diu que no n'hi va haver, però els mobles de diferents cases, les robes, i àdhuc les joies, foren tirats a les grans fogueres que, pels ravals i altres carrers, anaven encenent-se. De casa estant vaig veure com, davant de Casa de la Vila, eren cremades, en una d'aquelles fogueres, grans piles de roba blanca de casa el Baiató, que estava vora la Fleca, davant del carrer del Bou. De casa estant vaig veure també—puix la casa Queri (Cardenyas), edifici humil, senzill, però senyor, no ens tapava la vista del carrer de Monterols, com ara la tapa el magnífic edifici d'En Navàs amb les seves balconades i tribunes—com, per aquell carrer, baixava un veritable riu de rom i aiguardent dels magatzems d'En Vinyes—un vell regidor—quines botes havien sigut esbotzades i encès el líquid. Vaig veure també com, al carrer del Vent, eren tirats al foc una silleria de domaç groc i altres mobles de càl Cases. Les turbes van entrar en aquella casa perseguint al Pauet Cases i, no trobant-lo, van matar al seu pare i a dos oncles, arrossegant-los fins a la font del capdavall d'aquell carrer, mentre el perseguit es lliurava de la mort amagant-se a l'escusat de casa En Figuerola del carrer de l'Hospital, i mercès a la serenitat de l'esposa d'aquest insigne metge, la qual en presentar-se les turbes va negar que allí hi hagués el fugitiu. I és digne d'esmentar-se aquí el gest generós del metge Tomàs

Lletget, gran lliberal, qui, indignat davant d'aquells crims que tacaven a la Revolució, va atansar-se a les turbes i, disparant el revòlver a l'aire, per aterroritzar-les, va cridar: «Que vé la tropa!» Però la tropa no venia, i en donar-se compte de l'engany, aquelles males ànimes van empaitar al Lletget, el qual, amb perill de la vida, va poguer escapar-se i amagar-se darrera de la porta de càl Cabalet, allà baix al tombant del carrer de la Concepció.

A casa En Quer, al raval, una de les cases que foren assaltades, fou tirat al foc un piano de cua, i abans de tirar-lo de dalt a baix, van estar tocant-lo una bona estona al balcó. Es de creure que no devien tocar cap nocturn de Chopin, però és un detall que revela la mentalitat d'aquells faritzeus.

Durant aquells tres dies, es veien passar pels carrers grups armats i amb pendons demanant la llibertat de cultes, l'abolició de la pena de mort i el sufragi universal, i donant grans crits de *Viva Prim y Abajo los Borbones!*, i amb músiques al davant tocant l'Himne de Riego i el de Garibaldi. En un d'aquests grups de dones i homes espellifats, hi anava una tallera de sota els porxos de la plaça, portant una ganiveta a la mà.

El meu pare, després de preparar una gran ampolla, com una *damajuana*, de medicina d'espant, de la qual en donava de franc a tothom, es passejava per l'acera portant una gorra militar amb els galons de tinent de Sanitat Militar, amb quin càrrec s'honorava, talment com si volgués actuar d'individu de la Creu Roja. Tot això com si ho veiés ara, però no puc explicar-me per què ho feia.

N'Antoni Pascual estava, llavors, al carrer de la Presó, on hi tenia algunes quadres de teixits de seda. Com que la seva esposa, mare del meu amic Pascualet, era propparenta de l'alcalde Victo, tant odiat, la casa de N'Antoni era casa amenaçada. Però aquella bona senyora era valenta i va volguer fer cara al perill, i, en efecte, en lloc de fugir o bé amagar-se, va fer obrir de bat a bat la porta de la gran entrada i es va asseure en el llindar rodejada de tota la seva quitxalla. Varen passar per allí davant les masses esvalotades, i fos perquè en aquell moment anessin amb altre intent determinat o bé perquè els impressionés l'actitud de la senyora Pascual, lo cert és que passaren de llarg.

Qui ho hauria passat malament, si arriben

a atrapar-lo, fou *lo Victo*. Havent fugit, va córrer la veu de que l'havien detingut a Montblanch i el baixaven en el tren. A l'estació l'esperava una gernació, moltes males ànimes, i especialment gitanos, que li tenien jurada. Si arriba a venir, a jutjar pels ganivets i estisores que els revoltosos portaven, el tros més gros que n'haurien fet hauria sigut com un cigró. Afortunadament, no va arribar.

Passats els atropells dels primers moments, es van formar grups de bons ciutadans que, armats, recorrien els carrers per tal d'imposar ordre i impedir més estralls, essent quefe d'aquests grups En Subirà, o sigui el Rosset, qui més tard fou brigadier. Patrullaven, sobre tot, de nit, i un dels principals grups, anava capitanejat per l'Artur Grau de càl *Galet*, llavors capità d'enginyers, i un altre pel metge Pamies, gran caçador. Del mateix grup, formaven part el meu pare, el meu germà i En Marcó, tots ells, quasi bé tots, caçadors també, amb les seves escopetes.

Per cert que, en un d'aquells grups, hi anava de quefe un senyor molt conegut, molt senyor i molt carrincló—tinc el nom a la punta de la llengua i no acabo de recordar-me'n,—que era palpissot. En passar el grup vora la Presó i el *Cuartel*, el centinella va donar-los-hi el *quién vive!* Era de nit, i els del grup, poc versats en matèria militar, no van saber què dir. En repetir el *quién vive!*, avençà el senyor palpissot—com es deia?—i tot cerimoniós digué al centinella: *Zom unz quantz companyz que hem prez lez ezcopetez per a pozar ordre*. Riallada general! El centinella ja començava a empipar-se i ja feia cric, crac, amb el gatillo, quan s'hi van posar bones persones, i tot acabà bé. En les coses i avinenteses més tristes i més sèries, hi sol haver quasi-bé sempre la seva nota còmica.

Cada vespre, en anar-me'n al llit, mirava abans pels finestrons del balcó mig oberts la plaça, i m'impressionava força veure-la enllumenada amb la rogenca claror de la foguera de càl Baiató i com anaven passant els grups d'homes armats i com seguia caient la petita pluja persistent. En retirar-me al recambró, canviava una mirada de vella amistat amb la patorreta dissecada que teníem sota la cònsola, com volguent-li dir: —*Noia*, són temps difícils! Amb això, estreny la pota, que no et prenguin la noul

A. LL.